

תוכן עניינים

- X.....1. הקדמה
- X.....2. סקירת ספרות
- X.....3. השערות מחקר
- X.....4. מתודולוגיה
- X.....4.1 משתני המחקר
- X.....4.2 הליך המחקר
- X-X.....5. תוצאות
- X-X.....6. מסקנות וסיכום
- X-X.....7. ביבליוגרפיה
- X.....8. נספחים
- X.....8. נספח (1): נתוני המחקר
- X.....8. נספח (2): מספר מקרי רצח לפי שיעור מובטלים

הקדמה

לאורך העשורים האחרונים גוף רחב של ספרות מתרכז בשאלת ההרתעה של עונש המוות. בעוד שמחקרים רבים בחנו את הגורמים אשר מנבאים את ההרתעה של הציבור ממעורבות בעבירות רצח, חוקרים מציינים כי מרבית המחקרים האמפיריים בתחום זה לוטים בערפל ובעלי מתודולוגיה מוגבלת. בכלל זה, מרבית המחקרים שנערכו עד כה נכשלו בגילוי של אפקטים מובהקים וחזקים בנוגע לניבוי הרתעה מפני עבירות רצח ומתאפיינים במגוון בעיות מתודולוגיות, לרבות – בעיות מכשור, שיטות השמטת נתונים פסולות או מפקפקות, אי שליטה על גורמים מפקחים וחישוב שגוי של סטיות וטעויות התקן אשר עשויים להוביל להטיה בממצאי המחקר ולאיים על תוקף הממצאים והמסקנות הסטטיסטיות. החוקרים גורסים כי המחקרים אשר נערכו עד כה אינם די אינפורמטיביים ולא ניתן לחלץ בהם מסקנות חד משמעיות ועל כן יש צורך במחקרי המשך נוספים בעלי מתודולוגיה חזקה יותר, וכן משתנים מסבירים משמעותיים יותר, ופיקוח על משתנים מתערבים (confounders) אשר עשויים להוביל להטיות בתוצאות המחקר.

לאור האמור לעיל עולה הצורך ביישום של מחקרים נוספים אשר יבחנו את הקשר בין גורמים נוספים אשר עשויים להשפיע על רתיעתם של אנשים מפני ביצוע עבירות מסוג רצח. בהמשך לכך, מטרת המחקר הנוכחי להשלים את הפער והחלל בספרות בתחום זה ולהציע גורמים נוספים אשר עשויים להסביר את שיעור עבירות הרצח. לצורך תכלית זו, במסגרת המחקר הנוכחי ניקח במודל הניבוי בחשבון את הגורמים הבאים בניבוי מספר עבירות רצח במדינות ארצות הברית – שיעור קבוצת השחורים במדינות ארה"ב, מספר ההוצאות להורג בארה"ב, שיעור האבטלה לפי מדינה בארה"ב, סוג שיטת ההוצאה לפי מדינה בארה"ב ויישום הוצאה להורג לפי כל מדינה בארה"ב (כן \ לא). כמו כן, במסגרת המחקר הנוכחי נבקש לבחון את הקשר בין שיעור השחורים, מספר הנידונים למוות והוצאה להורג במדינה (כן \ לא), פעם עבור מדינות בעלות שיעור גבוה של אבטלה ופעם נוספת בקרב מדינות בעלות שיעור נמוך של אבטלה.

סקירת ספרות

רצח – הגדרה והשלכות שליליות

ככלל, רצח הינו של גרימת מוות לאדם על ידי אדם אחר בכוונה תחילה, עברה זו מוגדרת ברוב מכריע ממדינות העולם ואף בחוק הבינלאומי כפשע או פשע חמור ודינה לכל הפחות מאסר עולם (Collins, 2017). בכל אופן, חברות שונות נבדלות האחת מהשנייה בכל הנוגע לנסיבות גרימת המוות אשר יוגדרו כמעשה רצח (Narayan, 2006).

ביהדות, עברות רצח נחשבות כפשע מוסרי גדול, ולמעשה, עבירה על החובה "לא תרצח" אשר מופיע בעשרת הדיברות. איסור הרצח בתורה מתבסס על כך שהאדם נברא בצלמו של אלוהים, בעקבות הממד האלוהי הקיים בכל אדם ואדם, אין לזולת את הזכות לגזול חיים של אדם אחר בשום אופן (Diament, 2002). בפן המשפטי, לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין בדין החוק בישראל ניתן לסווג ארבעה סוגים שונים של "רוצחים", תוך הבחנה בין רצח אשר בוצע בכוונה תחילה, לבין רצח במזיד אשר מהווה יסוד נפשי לגרימת המוות לאדם אחר, דהיינו, כי החשוד בעבירת הרצח היה מודע למהות המעשה שביצע וגילה אדישות \ קלות דעת באשר לתוצאות פעולותיו. במרבית המקרים, בנסיבות בהן לא הוכחו יסודות עבירת הרצח בית המשפט ירשע את החשוד בעברת הריגה שעונשה המקסימאלי הינו עד עשרים שנות מאסר (סעדה, 2012).

מהן ההשלכות השליליות אשר נגזרות לעבירת רצח? בכלל זה, מעבר ללקיחת החיים של הפרט המנוח, לרצח קיימות השלכות רחבות על משפחתו, חבריו, קולגות ומכריו של הנרצח. בכלל זה, מחקרים מעידים כי בעקבות רצח הסביבה הקרובה למנוח עשויה במקרים רבים להוביל לקריסה במערכת המשפחתית, בייחוד המשפחה הגרעינית של המנוח עשויה לקרוס. כמו כן, אובדן של אדם יקר אשר נרצח עשויה להוביל לאבל ואף "אבל פתלוגי" אשר בא לידי ביטוי באפיקי חיים רבים ומפחית באופן הניכר את יכולת התפקוד של אנשים בעבודה, חיי המשפחה ובחיים החברתיים. מצב זה בא לידי ביטוי בגעגועים קשים לאדם הנרצח, צער וכאב רגשי ונפשי כרוניים, עיסוק רב באדם הנרצח ובנסיבות מותו. מצב זה עשוי להוביל לחוסר אמון בסביבה ובעולם, תחושה של כהות רגשית, מרירות, האשמה עצמית, רצון למות, תחושת בדידות וניתוק, תחושת חוסר משמעות וחוסר רצון להביע עניין בתחומי חיים אחרים מלבד המנוח (Gort, 1984; Jordan & Litz, 2014; Van Wijk, Leiden, & Ferwerda, 2017).

על רקע ההשלכות השליליות החמורות של רצח, הן לפרט המנוח והן לסביבתו, גופי אכיפה שמים דגש על זיהוי גורמים אשר יובילו להרתעה ולמניעה מבעוד מועד של מעשי רצח. בכלל זה, גורמים שונים עשויים להרתיע אינדיבידואלים ממעורבות בעבירות רצח, ובהקשר של המחקר הנוכחי – עונש מוות אשר נועד להרתיע אנשים מביצוע עבירות רצח (Cochran & Chamlin, 1994). בחלק הבא של סקירת הספרות נציג את ממצאי הספרות המחקרית בתחום "עונש מוות", בהתייחס לאפקטיביות של עונש זה בהפחתת עבירות רצח.

מהו עונש מוות?